

*macro system that includes enormous number of proper names substructures belonging to all sectors of onymic system and means the totality of all proper names. In this article we offer our viewpoint on the problem of means of transportation classifying and create a new systematization of this group. The article states that one of the most important facts of naming is the influence of the surrounding social and physical environment and the owner's desire to fix the extraordinariness of a definite type. Choosing and giving the name to the object, a man more often doesn't create anything new; he just gives it a name, trying to bring it to eternity. One of the most ancient traditions that has been practically used for so long is the owner's personal name application. Proper names of unique objects exist to perform a background for a man and his life, picking out definite features, reflecting his process of thinking; to show the objective reality; to open up the speaker's inner world, his creative personality. The method of systematization is used in the work. The practical value of the work is considered in new basically established ways of chrematonym problem studies. As a result of the investigation, the definition of the term **poreonym** was suggested and the classification of poreonyms was created.*

Key words: *onymic system, chrematonomastics, chrematonym, poreonym.*

Надійшла до редакції 01.05.2015

УДК 81'373.21(477.54/.62)

Є. М. Ткаченко

*старший викладач кафедри української мови і літератури
Донбаського державного педагогічного університету
jewgenij-220963@mail.ru*

ОМОНІМІЧНІ ПАРИ ТОПОНІМІВ СЛОБОЖАНЩИНИ

Статтю присвячено дослідженню омонімічних пар або «трійок», які є складовою частиною слобожанського топонімікону. Уводиться поняття омонімічні пари топонімів та пропонуються особливості їх вираження.

Ключові слова: *омонімічні пари, топонімія, ойконім, гідронім.*

Омонімія — складна і спірна проблема сучасного мовознавства. Такі питання, як природа і поширеність омонімії в межах однієї мови і закономірності цього явища в системі різних мов, способи виділення омонімів та їх типи досі служать предметом дискусій. Одним

із приватних питань омонімії є «природа семантичного відношення і характер лексичного зв'язку між словами спільної мови і омонімічними, співзвучними з ними власними назвами різного роду» [2]. Під омонімією ВН прийнято розуміти застосування одного мовного знака до предметів різних ономастичних полів [6], тобто омонімами в ономастиці слід вважати випадки збігу в звучанні і на письмі слів, що належать до різних ономастичних класів.

Мета статті — описати різні типи омонімії в складі слобожанської топонімії і здійснити класифікацію топонімічних омонімів як найбільш істотного об'єкта вивчення. Одне із **завдань** дослідження — показати, як різні типи омонімів функціонують на зазначеній території в певному пласті лексики. В роботі викладаються аргументи і наводяться факти щодо існування омонімії у сфері функціонування ГН, а також розглядаються основні типи топонімічних омонімів. **Об'єктом** дослідження є топоніми Слобожанщини, зареєстровані в спеціальній літературі та картографічних джерелах XVIII–XX ст. **Предметом** вивчення є омонімічні зв'язки ГН, які реалізуються на рівні різних підкласів топонімної лексики.

О. В. Суперанська вважає, що якщо одним іменем названі об'єкти одного поля, то це два різні застосування одного і того ж слова [6, с. 290], або однойменність [11, с. 13], однак вона не відносить цей факт ні до омонімії, ні до полісемії. Л. О. Введенська і М. П. Колесников відносять такі факти до багатозначності [3]. Укладачі «Граматики русского языка» відносять до розряду омонімів такі випадки позначення, як ВН — ЗН [5]. О. С. Ахманова також відносить до омонімії пари ВН — ЗН, називаючи її в цьому випадку «вираженою» [1]. Як вважає О. Є. Вороничев, для узагальненого називання такого роду опозицій логічно використовувати термін «ономастичні омоніми» [4, с. 3].

М. І. Привалова виділяє чотири типи співвідношень омонімії в розряді ВН [9, с. 65], де актуальними для нашого дослідження будуть другий і третій, коли:

1) ВН називає різні об'єкти різних підкласів: **річка** — село: *Суходіл*, р. → *Суходіл*, д. [Кр Сдж, КГ СНМ, с. 136]; **ручай** — село: *Рівний*, руч. → *Рівний*, х. [Вр Вал, ВГ СНМ, с. 65]; **криниця** — хутір: *Абашкин*, кол. → *Абашкин*, х. [Хр Куп, ХГ СНМ, с. 124]; **урочище** — хутір: *Долбін Кут*, ур. → *Долбін Кут*, х. [Хр Хр, ХГ СНМ, с. 18]; **балка** — деревня: *Бердянка*, б. → *Бердянка*, д. [Плт Кнгр, ПГ СНМ, с. 99]; **озеро** — сіль-

це: *Леб'яже*, оз. → *Леб'яже*, сц. [Хр Зм, ХГ СНМ, с. 81]; **яр — хутір:** *Глибокий*, яр → *Глибокий*, х. [Вр Брч, ВГ СНМ, с. 25]; **вершина річки — слобода:** *Красна*, верш. р. → *Красна*, сл. [Хр Стрб, ХГ СНМ, с. 147]; **вершина протоку — хутір:** *Грузький*, верш. пр. → *Грузький*, х. [Вр Остр, ВГ СНМ, с. 125]; **протік — слобода:** *Пантюхина*, пр. → *Пантюхина*, сл. [Вр Бгч, ВГ СНМ, с. 44]; **протік урочища — деревня:** *Сосенка*, пр. ур. → *Сосенка*, д. [Хр Влк, ХГ СНМ, с. 56]; **ставок — хутір:** *Вільхів Яр*, ставок → *Вільхів Яр*, х. [Хр Хр, ХГ СНМ, с. 19]; **ліс — хутір:** *Терновий*, ліс → *Терновий*, х. [Хр Швч, АТП-46, с. 616]; **заболочена місцевість — хутір:** *Топильце*, забол. місц. → *Топильце*, х. [Хр Куп, ХГ СНМ, с. 112];

2) ЗН стає власною: *дуванка* — ‘підвищена відкрита місцевість’ → *Дуванка*, р. [Хр Куп, ХГ СНМ, с. 127], *єрик* — ‘невелика протока, що з’єднує дві водойми; сухі стариці або улоговини в заплаві, що заливаються при розливі річок’ → *Єрик*, руч. [Кр Бгр, КГ СНМ, с. 20], *гатка* — ‘загатка на болоті, гребля; настил з дерева, хмизу та ін. для переходу або переїзду через болото’ → *Гатка*, р. [Хр Лбд, ХГ СНМ, с. 134] та ін. Ці приклади належать до суміжній омонімії, різновидом якої є умовна омонімія [8, с. 91]. Вона виходить за рамки ономастичних одиниць і розглядає омонімічні відношення між ВН і апеллятивом, наприклад, *пожня* — *Пожня*, р. [Хр Охт, ХГ СНМ, с. 31], *вир* — *Вир*, р. [Хр См, ХГ СНМ, с. 172], *крунець* — *Крунець*, кол. [Кр Сдж, КГ СНМ, с. 136] та ін. Такі пари являють собою тип відносних омонімів, або омофони. Незалежно від того, що значення ВН встановлюється в мовленні, а значення ЗН є приналежністю мови, такі омопари є особливим видом омонімії, що належать як до складу власних назв, так і до складу загальних, тобто суміжним [7, с. 31]. Утворення таких омонімічних пар пов’язане з дивергентною тенденцією, спрямованою на віддалення, відокремлення ойконімів від апеллятивної лексики. Дивергентність пояснюється тим, що апеллятиви та похідні від них топоніми є омонімами [10, с. 22].

Взаємопроникнення двох класів іменників — ВН і ЗН, можливість вживання апеллятивів у функції назв — явище, відоме в різних мовах. Будь-яке слово спільної мови може перейти у ВН. Інтерес у цьому зв’язку являють ті семасіологічні відношення, які супроводжують ці переходи з одного класу в інший.

Власне топонімічна омонімія являє собою окремий випадок одностійменності у вузькій і обмеженій лексичній підсистемі мови — сфері

ГН. Вона виникає у зв'язку із застосуванням назв, що мають однако-ве звучання, для позначення різних ГО.

Крім лінгвістичних причин, виникнення однойменності серед ГО визначається рядом екстралінгвальних чинників. Велике значення в цьому зв'язку має характер денотатів, їх розташування, реальна географічна зв'язаність і взаємозалежність. Омонімія може охоплювати назви об'єктів різних підкласів, як природних, так і штучних: річок, балок, ярів, населених пунктів та ін.

Однойменність має значне поширення серед гідронімів. Фактором, що впливає на виникнення омонімії в цій сфері, можна вважати географічну об'єднаність об'єктів. Наприклад, річки *Білий Колодязь* [Вр Вал, ВГ СНМ, с. 62], *Білий Колодязь* [Кр Крч, КГ СНМ, с. 57] і *Білий Колодязь* [Хр Стрб, ХГ СНМ, с. 151] знаходилися в різних губерніях колишньої Російської імперії. однойменні річки нерідко розташовані в одному басейні, наприклад, *Бобрик* [Хр См, ХГ СНМ, с. 165] і *Бобрик* [Плт Гдц, ПГ СНМ, с. 25], *Грунь* [Плт Знк, ПГ СНМ, с. 60] і *Грунь* [Хр Лбд, ХГ СНМ, с. 139] — в басейні Дніпра; *Біла* [Вр Бгч, ВГ СНМ, с. 44], *Біла* [Хр Куп, ХГ СНМ, с. 118] і *Біла* [Слб. Остр. п., КСП : ХС-9] — в басейні Дону, або однойменні річки можуть перебувати в різних річкових басейнах, наприклад, *Вільшана* [Хр Хр, ХГ СНМ, с. 7] і *Вільшана* [Хр Куп, Р. ПГОНО, с. 260] — в басейні Дону, а *Вільшана* [Хр Лбд, ХГ СНМ, с. 133] — в басейні Дніпра.

Інтерес виявляє однойменність, яка об'єднує кілька класів об'єктів, географічно пов'язаних між собою. Є приклади омонімії назви річки та інших ГО «закритого» або лінійного характеру, які рідко зустрічаються (ставка, урочища, балки, улоговини, ручая, криниці та ін.): *Гатка*, р. [Хр Лбд, ХГ СНМ, с. 134] ~ *Гатка*, ставок [Хр Лбд, ХГ СНМ, с. 134], *Журавлівка*, р. [Хр Злч, ОХН, с. 146] ~ *Журавлівка*, ур. [Хр Хр, ХГ СНМ, с. 18], *Багата*, р. [Плт Кнгр, ПГ СНМ, с. 102] ~ *Багата*, б. [там само, с. 101], *Бірючка*, р. [Вр Брч, ВГ СНМ, с. 1] ~ *Бірючка*, ул. [там само, с. 28], *Синій Колодязь*, р. [Кр Крч, КГ СНМ, с. 62] ~ *Синій Колодязь*, руч. [там само, с. 63], *Хочун*, кол. [Хр См, СВСХГ, с. 47] ~ *Хочун*, кр. [Хр См, ИСОХЕ-3, с. 395].

Більш поширеним є принцип номінації населеного пункту за назвою річки, на якій він розташований: *Берека*, р. — *Берека*, д. [Хр Зм, ХГ СНМ, с. 75], *Гремучий Колодязь*, р. — *Гремучий Колодязь*, х. [Кр Бгр, КГ СНМ, с. 30], *Дорогощ*, р. — *Дорогощ*, с. [Кр Грв, КГ СНМ, с. 31]

ін. Іноді виникають цілі групи однойменних назв: **річка — урочище — хутір**: *Ревчик*, р. [Хр Влк, ХГ СНМ, с. 47] — *Ревчик*, ур. [там само] — *Ревчик*, х. [там само]; **річка — ставок — деревня**: *Ржавець*, р. [Хр Хр, ОХН, с. 137] — *Ржавець*, ставок [Хр Хр, ХГ СНМ, с. 11] — *Ржавець*, д. [там само]; **ручай — протік — слобода**: *Криниця*, руч. [Вр Остр, ВГ СНМ, с. 117] — *Криниця*, прот. [там само] — *Криниця*, сл. [там само], **річка — балка — хутір**: *Можарка*, р. [Плт Кнгр, ПГ СНМ, с. 99] — *Можарка*, б. [там само, с. 102] — *Можарка*, х. [там само], **річка — перевіз — хутір**: *Бишкін*, р. [Хр Зм, ХГ СНМ, с. 76] — *Бишкін*, перевіз [Хр Зм, ИСОХЕ-4, с. 195] — *Бишкін*, х. [Хр Зм, СВСХГ, с. 17], **річка — озеро — слобода**: *Лиман*, р. [Хр Із, АХН–КІЗУ] — *Лиман*, оз. [Хр Із, ХГ СНМ, с. 108] — *Лиман*, сл. [Хр Із, АСУГ–ПІЗУ]. У цих випадках одна з них, зазвичай назва природного об'єкта, виникає як основна, а інші отримують імена в результаті «асоціації за суміжністю».

Найбільший інтерес виявляють топонімичні омоніми в масі населених пунктів, які серед усіх ГН найбільш рухливі, найбільш тісно пов'язані з екстралінгвальними чинниками і в значній мірі визначаються ними. Можна вважати, що назви, які повторюються, являють собою ті морфологічні та семантичні моделі, які на певному історичному етапі сприймаються населенням як найбільш прийнятні.

Серед об'єктів різних рангів у слобожанської топонімії часто зустрічаються приклади омонімії у вигляді «двійок». Наприклад, **містечко — слобода**: *Грунь*, р. → *Грунь*, м-ко [Плт Знк, ПГ СНМ, с. 60] ~ *Грунь*, сл. [Хр Лбд, ХГ СНМ, с. 139]; **хутір — слобода**: *Котельня Плата*, р. → *Котельня Плата*, х. [Кр Носк, КГ СНМ, с. 81] ~ *Котельня Плата*, сл. [Кр Носк, КГ СНМ, с. 82]; **деревня — хутір**: *Маячка*, верш. р. → *Маячка*, д. [Хр Із, ХГ СНМ, с. 99] ~ *Маячка*, х. [Хр Із, ХГ СНМ, с. 99]; **деревня — село**: *Дернова*, р. → *Дернова*, д. [Хр Охт, ХГ СНМ, с. 29] ~ *Дернова*, с. [Хр Охт, Кордт–КХН]; **село — хутір**: *Грем'ячий*, кол. → *Грем'ячий Колодязь*, с. [Хр Чг, ОХН, с. 141] ~ *Грем'ячий Колодязь*, х. [Хр Ввч, АСУГ–ПВлчУ].

Хронологічні омоніми у вигляді «трійок» у класі населених пунктів зустрічаються серед назв **хуторів, деревень і сіл** (*Студенок*, прот. → *Студенок*, х. [Вр Бгч, ВГ СНМ, с. 49] ~ *Студенок*, р. → *Студенок*, х. [Хр Хр, ХГ СНМ, с. 12] ~ *Студенок*, р. → *Студенок*, д. [Кат Сл, Кордт–КЕН] ~ *Студенок*, р. → *Студенок*, с. [Хр Із, ХГ СНМ, с. 95]); **слобід, деревень і сіл** (*Ржавець*, р. → *Ржавець*, сл. [Хр Хр, ОХН, с. 137]

~ *Ржавець*, д. [Хр Хр, СВСХГ, с. 48] ~ *Ржавець*, с. [Хр Хр, ХО. АТП-59, с. 41]); **сіл, хуторів і слобід** (*Івани*, р. → *Івани*, с. [Хр Влк, ХГ СНМ, с. 48] ~ *Івани*, х. [Хр Бгд, ХГ СНМ, с. 32] ~ *Івани*, сл. [Хр Влк, ОХН, с. 147]); **сіл, слобід і селищ міського типу** (*Великий Бурлук*, р. → *Великий Бурлук*, с. [Хр Ввч, АСУГ–ПВлчУ] ~ *Великий Бурлук*, сл. [Хр Ввч, Р. ПГОНО, с. 256–257] ~ *Великий Бурлук*, смт [Хр Вбрл, ХО. АТП-67, с. 22]).

Мають місце також однойменні лексеми в межах об'єктів одного рангу в різних адміністративно-територіальних одиницях: *Пищана*, р. → *Пищана*, х. [Хр Куп, ХГ СНМ, с. 114] ~ *Пищана*, р. → *Пищана*, х. [Вр Остр, ОЙКСОМГ, с. 553], *Хрещатий*, верш. яру [Вр Брч, ВГ СНМ, с. 24] → *Хрещатий*, х. [там само] ~ *Хрещатий*, яр [Вр Бгч, ВГ СНМ, с. 45, с. 53] → *Хрещатий*, х. [там само], *Становий*, руч. [Вр Вал, ВГ СНМ, с. 65] → *Становий*, х. [Вр Вал, НМВГ, с. 407] ~ *Становий*, яр [Вр Остр, ВГ СНМ, с. 123] → *Становий*, х. [там само].

В деяких випадках для виникнення омонімії назв поселень проявляється спільність ознак об'єкта. Точніше, для позначення різних географічно не зв'язаних населених пунктів, які зустрічаються в довколишніх повітах або районах Слобожанщини, незалежно вибирається одне і те ж слово спільної мови, що пояснюється схожістю будь-яких ознак об'єкта, які мотивують твірну назву (географічне розташування, певні характеристики денотата і т. ін.): *Білий Колодязь*, р. → *Білий Колодязь*, х. [Кр Грв, СССКГ. ГУ, с. 90] ~ *Білий Колодязь*, сл. [Хр Ввч, ИСОХЕ-4, с. 297–298] ~ *Білий Колодязь*, х. [Хр Стрб, ХГ СНМ, с. 151], *Кам'янка*, р. → *Кам'янка*, сл. [Хр Стрб, ИСОХЕ-5, с. 249] ~ *Кам'янка*, с. [Хр Із, ХГ СНМ, с. 86] ~ *Кам'янка*, сл. [Хр Куп, ХГ СНМ, с. 121] та ін.

Висновки. Отже, лінгвістичний аналіз ГН свідчить про досить значне поширення явища омонімії в складі ВН. однойменність у сфері ГН проявляється різноманітно, і виникнення її визначається рядом чинників як мовного, так і позамовних характеру. В ряді випадків простежуються певні географічні закономірності: однойменність охоплює назви, реально пов'язані (річка, населений пункт), або знаходяться в одному районі (дві річки, два населені пункти), або виходять за межі певної адміністративно-територіальної одиниці.

Перспективи подальшого дослідження. В подальшому планується дослідження семантики топооснов ГН і деталізація означень топонімних синтаксем, які вступають в омонімічні зв'язки.

Список сокращений

а) першоджерел

1. АСУГ–ПВлчУ — План Волчанского уезда // Атлас Слободской украинской губернии, сочинён по разделений оной вновь на десять уездов в 1802 году.
2. АСУГ–ПИЗУ — План Изюмского уезда // Атлас Слободской украинской губернии, сочинён по разделений оной вновь на десять уездов в 1802 году.
3. АТП-46 — Українська РСР: адміністративно-територіальний поділ на 1 вересня 1946 р / відп. ред. М. Ф. Попівський. — К. : Укр. вид-во політ. літ-ри, 1947. — Вид. 1. — 1064 с.
4. АХН–КИЗУ — Карта Изюмского уезда // Атлас Харьковского Наместничества 1787 г. с топографическим описанием. Посвящается Археологическому Съезду : Издание Харьковского губернского статистического комитета под ред. В. В. Иванова. — Харьков, 1902.
5. ВГ СНМ — Списки населённых мест Российской империи. Т. IX. Воронежская губерния: список населённых мест по сведениям 1859 года. — СПб. : Издан ЦСК МВД, 1865. — 157 с.
6. ИСОХЕ-3 — Историко-статистическое описание Харьковской епархии: уезды Ахтырский, Богодуховский, Лебединский и Сумской. — М. : Типография Готье, 1857. — Отд. 3. — С. 336–603.
7. ИСОХЕ-4 — Историко-статистическое описание Харьковской епархии: уезды Змиевский и Волчанский. — Харьков : В Университетской типографии, 1857. — Отд. 4. — 336 с.
8. ИСОХЕ-5 — Историко-статистическое описание Харьковской епархии: Изюмский, Купянский и Старобельский уезды. Купянский и Старобельский округа военного поселения. — Харьков : В Университетской типографии, 1858. — Отд. 5. — 461 с.
9. КГ СНМ — Списки населённых мест Российской империи. Т. XX. Курская губерния: список населённых мест по сведениям 1862 года — СПб. : Издан ЦСК МВД, 1868. — 206 с.
10. Кордт–КЕН — Карта Екатеринославского наместничества и Земли Черноморских казаков, 1792 г. (Карта № 36) // Кордт В. О. Матеріали до історії картографії України. — К. : ВУАН, 1931. — Ч. 1. — XXXIX с., 41 к.
11. Кордт–КХН — Карта Харьковского наместничества (Карта № . 38) // Кордт В. О. Матеріали до історії картографії України. — К. : ВУАН, 1931. — Ч. 1. — XXXIX с., 41 к.
12. КСП : ХС-9 — Карта Слободских полков на 1764 год // Харьковский сборник: литературно-научное приложение к «Харьковскому календарю» на 1895 г. / под ред. В. В. Иванова. — Харьков : Типография губернского правления, 1895. — Вып. 9. — 494 с.

13. НМВГ — Населённые места Воронежской губернии: справочная книга. — Воронеж : Типолиитография В. И. Исаева, 1900. — 472 с.
14. ОИКСОМГ — Багалей Д. И. Очерки из истории колонизации степной окраины Московского государства / Д. И. Багалей. — М. : В Университетской типографии, 1887. — 614 с.
15. ОХН — Описи Харківського намісництва кінця XVIII ст.: описово-статистичні джерела / АН УРСР. Археограф. комісія та ін. Упоряд.: В. О. Пірко, О. І. Гурій. — К. : Наук. думка, 1991. — 221 с.
16. ПГ СНМ — Списки населённых мест Российской империи. Т. XXXIII. Полтавская губерния: список населённых мест по сведениям 1859 года. — СПб. : Издан ЦСК МВД, 1862. — 262 с.
17. Р. ПГОНО — Россия. Полное географическое описание нашего Отечества: настольная и дорожная книга для русских людей / под ред. В. П. Семенова. — СПб. : Издание А. Ф. Девриена, 1903. — Т. 7: Малороссия. — 517 с.
18. СВСХГ — Список волостей и селений Харьковской губернии. — Харьков : Типография «Печатное дело», 1909. — 56 с.
19. СССРГ. ГУ — Сборник статистических сведений по Курской губернии: Грайворонский уезд. — Курск : Типография Курского губернского земства, 1885. — Вып. 9. — 324 с.
20. ХГ СНМ — Списки населённых мест Российской империи. Т. XLVI. Харьковская губерния: список населённых мест по сведениям 1864 года. — СПб. : Издан ЦСК МВД, 1869. — 210 с.
21. ХО. АТП-59 — Харківська область: адміністративно-територіальний поділ на 1 грудня 1959 року. Довідник. — Харків : Книжкове вид-во, 1960. — 103 с.
22. ХО. АТП-67 — Харківська область: адміністративно-територіальний поділ на 1 квітня 1967 року. — Харків : Прапор, 1967. — Вид. 2. — 135 с.

б) областей / губерній

Вр — Воронежська, Кат — Катеринославська, Кр — Курська, Плт — Полтавська, Хр — Харківська.

в) районів / повітів

Охт — Охтирський, Бгд — Богодухівський, Бгр — Белгородський, Бгч — Богучарський, Брч — Бірючинський, Вал — Валуйський, Вбрл — Великобурлуцький, Влк — Валківський, Ввч — Вовчанський, Гдч — Гадяцький, Грв — Грайворонський, Злч — Золочівський, Зм — Зміївський, Знк — Зіньківський, Із — Ізюмський, Кнгр — Костянтиноградський, Крч — Корочанський, Куп — Куп'янський, Лбд — Лебединський, Носк — Новооскільський, Остр — Острозький, Сдж — Суджинський, См — Сумський, Стрб — Старобільський, Хр — Харківський, Чг — Чугуївський, Швч — Шевченківський.

г) інших

б. — балка, верш. — вершина, м-ко — містечко, ГН — географічна назва, ГО — географічний об'єкт, д. — деревня, ЗН — загальна назва, ВН — власна назва, кол. — колодязь, кр. — криниця, ул. — улоговина, оз. — озеро, смт — селище міського типу, пр. — протік, р. — річка, руч. — ручай, с. — село, сл. — слобода, Слб. Остр. п. — Слобідський Острогозький полк, сц. — сільце, ур. — урочище, х. — хутір.

Список використаної літератури

1. Ахманова О. С. Очерки по общей и русской лексикологии / О. С. Ахманова. — М. : Учпедгиз, 1957. — 295 с. : рис. — Библиогр.: с. 280–290 и в примеч. в конце глав.
2. Беленькая В. Д. Наблюдения в области топонимической омонимии / В. Д. Беленькая // Питання сучасної ономастики / відп. ред.: К. К. Цілуйко ; АН УРСР, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. — К. : Наук. думка, 1976. — С. 41–48. — Бібліогр. в підряд. приміт.
3. Введенская Л. А. От собственных имен к нарицательным : книга для учащихся старших классов / Л. А. Введенская, Н. П. Колесников. — 2-е изд., испр. и доп. — М. : Просвещение, 1989. — 143 с. — Библиогр.: с. 137. — ISBN 5–09–001103–6.
4. Вороничев О. Е. О многозначности и омонимии имён собственных / О. Е. Вороничев // Начальная школа плюс До и После. — 2012. — № 6. — С. 90–94. — Библиогр.: с. 5.
5. Грамматика русского языка : в 2 т., 3 кн. / ред. кол. : В. В. Виноградов, Е. С. Истрина, С. Г. Бархударов ; АН СССР, Ин-т рус. яз. — 2-е изд. — М. : Изд-во АН СССР, 1960. — Т. 1 : Фонетика и морфология. — 719 с.
6. Общая теория имени собственного / А. В. Суперанская ; отв. ред. А. А. Реформатский ; Ин-т языкознания АН СССР. — М. : Наука, 1973. — 366 с. — Библиогр.: с. 330–351 и в подстроч. примеч.
7. Петренко М. Г. Омопары русских личных имён / М. Г. Петренко // Русская ономастика : сб. науч. тр. / Одесский гос. ун-т им. И. И. Мечникова ; ред. Ю. А. Карпенко. — Одесса : ОГУ, 1984. — С. 28–34. — Библиогр.: с. 34.
8. Петровский Н. А. Словарь русских личных имён : ок. 2600 имён / Н. А. Петровский ; ред. О. Д. Митрофанова. — М. : Сов. энциклопедия, 1966. — 384 с. — Указ. уменьшительных форм имен: с. 237–384.
9. Привалова М. И. Собственные имена и проблемы омонимии / М. И. Привалова // Вопросы языкознания. — 1979. — № 5. — С. 56–67. — Библиогр. в подстроч. примеч. — ISSN 0373–658X.
10. Скляренко А. М. К вопросу о разновидностях ономастической омонимии / А. М. Скляренко // Русская ономастика : сб. науч. тр. / отв. ред. Ю. А. Карпенко. — Одесса : ОГУ, 1984. — С. 22–28. — Библиогр.: с. 28.

11. Суперанская А. В. Апеллятив — онома / А. В. Суперанская // Имя нарицательное и собственное : [сб. статей] / АН СССР, Ин-т языкознания ; отв. ред. А. В. Суперанская. — М. : Наука, 1978. — С. 5–33. — Библиогр. в подстроч. примеч.

Ткаченко Е. Н.

*старший преподаватель кафедры украинского языка и литературы
Донбасского государственного педагогического университета
jewgenij-220963@mail.ru*

ОМОНИМИЧЕСКИЕ ПАРЫ ТОПОНИМОВ СЛОБОЖАНЩИНЫ

Резюме

Статья посвящена анализу омонимических пар и «троек», которые являются составной частью слобожанского топонимикона. Вводится понятие омонимические пары топонимов и предлагаются особенности их выражения.

Ключевые слова: *омонимические пары, топонимия, ойконим, гидроним.*

Tkachenko Ye. M.

*Senior lecturer of the chair of Ukrainian language and literature
Donbas State Pedagogical University
jewgenij-220963@mail.ru*

HOMONYMIC PAIRS OF TOPONYMS OF SLOBODA UKRAINE

Abstract

The different types of homonymy as the parts of toponymy of Sloboda Ukraine are analyzed in the article. One of the objectives of this study is to show how different types of homonyms function in a certain reservoir of vocabulary on mentioned territory. The research object is homonymous relations of geographical names that are implemented in different subclasses of toponymical vocabulary. The research topic is toponyms of Sloboda Ukraine recorded in the specialized literature and cartographic sources throughout XVIII–XX centuries. The emergence of homonymy among geographical units is determined by the essence of these objects, their location and actual geographical connectivity. The main important is cognominality that integrates several classes of geographically mutual linked objects. There are examples of homonymy of the name of rivers and other elements of linear or non-linear essence (pond, stow, draw, well, etc.). More common is the principle of nomination of settlement by name of the river which is located there. Toponymic homonyms show the greatest interest for the most settlements which are the most agile and closely related to extralinguistic factors among all geographical names. The author states that repeated names are morphological and semantic models which perceived by

the population as the most appropriate ones at some point in history. An analysis of homonymy of names indicates the spread of this phenomenon in local toponymy. The repeated names of toponyms manifest in varied ways and its appearance is determined by a number of linguistic and extra-linguistic factors. Homonymy includes geographical names which are in a particular administrative area or beyond its borders. The author has plans to analyze the semantics of toponymical stems of geographical names in his future study and also to specify the definitions of toponymical syntaxemes which come into homonymous relations.

Key words: *homonymic pairs, toponymy, oikonym, hydronym.*

Надійшла до редакції 12.05.2015

УДК 811.161.2'367.62

Н. М. Торчинська

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри слов'янської філології
Хмельницького національного університету
e-mail: mina@ukr.net*

ПІДТЕКСТОВА ІНФОРМАЦІЯ ВЛАСНОЇ НАЗВИ У СТРУКТУРІ ЕПІГРАФА

У статті з'ясовуються функції власних назв, які є складниками епіграфів; визначається типологія онімів, їхня семантика; робиться спроба встановити причину вибору автором того чи іншого епіграфа; акцентується увага на джерелах цитації.

Ключові слова: *онім, епіграф, інтертекстуальність, цитата, функція.*

Сучасній лінгвістиці притаманний постійний інтерес до власних назв, які вивчаються у різних аспектах, зокрема й у поетонімічному. Результати досліджень, присвячені функціонуванню онімів у художньому тексті, викладені у працях вітчизняних і зарубіжних науковців, з-поміж яких — Л. О. Белей, Т. Б. Гриценко, В. М. Калінкін, О. Ю. Карпенко, Ю. О. Карпенко, Н. С. Колесник, Л. П. Кричун, Г. П. Лукаш, М. Р. Мельник, Т. І. Крупеньова, Л. І. Селіверстова, А. В. Соколова, І. В. Хлистун та багато інших.